

עד לאותו יום לא היה זיס מוכר למרבית אזרחי המדינה. אך הסיפור הסנסאציוני העמיד אותו במרכז ההתעניינות. הסיפורים על תולדות חייו שימשו נושא בכל שיחה, עוררו את הסקרנות הציבורית. מיהו היהודי זיס?

★ ★ ★

בעלי הון שחור

יהודה זיס יצא בתום מלחמת העולם השנייה ממחנה ריכוז, ללא פרוטה בכיסו. באנדלמוסיה ששררה אז בגרמניה, הצליח זיס לעשות את כספו הראשון, עליידי הספקת סיגריות לשוק הערבי. עם הכסף שצבר עלה לישראל.

כאן גילה העולה החדש כישרון רב בעסקים. נודע לו כי חברה מסוימת קנתה מגרש גדול כדי לבנות עליו בית-חרושת. הוא מיהר למקום, בדק את השטח, ומייד לאחר מכן הצליח לקנות חלקת אדמה צרה, המבדילה בין מגרש החברה לבין הכביש הראשי. הוא גרר את המגרש החדש שלו, וניתק עליידיכך את שטח הבנייה מהכביש. החברה הביעה את נכונותה לשלם עבור החלקה פי חמש מהסכום אותו שילם עבורה זיס בעצמו.

מאז הפך זיס לדמות מרכזית במיסחר האדמות בישראל. הוא עסק גם במלטשות יהלומים ובמסחר תכשיטים, אך את עיקר מרצו השקיע בקרקעות.

לפי השמועות, מעריכים את הונו של יהודה זיס במאה מיליון לירות. אך זהו סכום מוגזם. כי את מרבית עסקיו עשה זיס לא בכסף, אלא על חשבון משקיעים יהודיים מאירופה, קנדה, ארגנטינה וישראל. אחדים ממשקיעים אלה העדיפו להישאר בצל, מסיבה זו או אחרת.

גם בסיפורים על מזלו המתמיד של זיס היו הרבה הגדרות. כי לפני למעלה משנה חל משבר רציני בשטח עסקי הקרקעות, ומחירי המגרשים התחילו לרדת. הדבר פגע גם בעסקיו של זיס. כדי ליצור ממגרשיו הרבים בשטח הרצליה גוש אחיד, רכש איש-העסקים הדינאמי חלקות רבות בי מחירים גבוהים מאד. כמה מן המשקיעים בחברותיו באו לאחר מכן בטענה כי העסקות לא היו מוצלחות. אנשים שכספם הושקע באמצעות יהודה זיס, התמרמרו על ההפסדים.

על רקע זה התפתחו השערות פנטסטיות, עם היוודע דבר חטיפתו של זיס. במצב השורר בשוק הכספים בארץ, לא היה כל צורך בהוכחות, או בהנחות סבירות, כדי שלפני החוקרים יועלו באותו שלב גיחות סנסציוניות לא פחות מן החטיפה עצמה. בין השאר:

● בעליהן נרגזים מאמריקה שלחו את שליחיהם,

הקאריקטורה הרמנית של היהודי זיס מן המאה ה-18. בצד השמאל לי מצוייר כלוב של בזול בו נית' לה זיס לראווה.

יהודי זיס (1698—1738) — שר הכספים של הרוס המורטנברג — הצליח להגביר את השפעתו בכל רחבי המדינה, הפך לשליט כמעט בלתי-מוגבל בחצר הרוס. הוא נפל קורבן לקנאות חזרה, שעצרו אותו וסגרוהו בי כלוב של ברזל. את הכלוב הם תלו על עמוד גבוה במרכז העיר. כשהצגת הראווה נמסרה לתושבי העיר, הוצא היהודי זיס להורג בתליה. שמו האמיתי: יוסף אופנהיימר. אלה הם תולדות חייו של היהודי זיס, בלשון אנציקלון פדית.

יתכן כי הרמיון בין צירוף השמות זיס—אופנהיימר וזיס—אופנהיים הוא אך מקרי. אך יתכן גם שדמיון זה הוא שהוליד השבוע את רעיון חטיפתו של המיליונר זיס, במר-כו תל-אביב, כשהחשוד בחטיפה הוא אדם בשם משה אופנהיים.

★ ★ ★

פלצור על הצוואר

איש העסקים התל-אביבי זיס עזב את ביתו, ברחוב כ"ט בנובמבר, מספר דקות לפני שמונה. היה זה בוקר היום הרביעי, וכדרכו מדי יום, נסע זיס במזינה למשרדו, בשרדות רוטשילד 15.

כמה דקות לאחר מכן, בשעה 8.20, צילצל הטלפון בביתו הפרטי, ואדם, שהציג את עצמו כעובד הדואר, ביקש לנתק את הטלפון למשך עשרים דקות. באותה עת צילצל הטלפון גם במשרדו של זיס. קול אלמוני יישר לו כי שריפה פרצה בביתו, וכי בעזרת המכונת של המהנדס השכן, שנזדמנה במקרה לסביבה, יוכל להגיע למקום האסון. המטלפן האל-מוני הציג את עצמו כאיש משטרה.

יהודה זיס ירד בחיפזון אל הרחוב, בחברת אחיו אהרון.

חטיפת היהודי זיס

למשפטים, ולפני חמש שנים פתח משרד עורך-דין בתל-אביב. משה ניסה את מזלו בחו"ל. אחרי שהשתחרר מצה"ל, לפני כתשע שנים, היגר לארצות-הברית, הוסמך כמהנדס-בניין באוניברסיטת סקסאס, חזר לפני חצי שנה לארץ. "אני אשמה במה שקרה", טענה השבוע האם. "רצייתי שמשה יבוא לארץ כדי שלא יתחתן עם גויה באמריקה. הוא רצה לחזור לשם, אבל אני החזקתי אותו לידי ובגלל זה קרה הכל".

בבית-משפט השלום בתל-אביב, אליו הובא החשוד לי-הארכת מעצרו, הכחיש אופנהיים את שייכותו לחטיפה. הוא סיפר שבא לביתו של זיס, כי ראה יום קודם לכן מכונת חשודה, ממנה ברחו בחיפזון שני אנשים. הוא קשר את בריחתם עם סיפור החטיפה. סיפר אופנהיים לשופט: "ראיתי כי המכונת היא פתוחה, הסתכלתי פנימה, סגרתי את הדלת והמשכתי לדרכי". היה ברור מסיפורו כי בכל מיקרה שטביעות אצבעותיו המצאנה במכונת החטיפה, יוכל אופנהיים לטעון כי מקורן בעובדה שסגר את דלתה.

אך מרשיעות יותר היו הנסיבות בהן נעצר החשוד: בי שעות אחר-הצהריים, ראו בלשים פרטים ממשרד חקירות מודיעין לאורח. אליו פנה זיס בבקשה להעמיד לרשותו אבטחה, אדם המסתובב ליד ביתו של המיליונר. האיש הת-קשר מטלפון פנימי, וביקש להתראות עם זיס עצמו. מיד לאחר שיחת טלפון זו, הובא האיש עליידי אחד מן הבלי-שים לדירתו של המיליונר.

סיפר השבוע זיס לכתב העולם הזה: "האיש הוכנס לחדר העבודה שלי ושם ישב תחת המעטפת אחת הבלשים. כשנכנסתי לאותו חדר, זיהיתי אותו מיד כאדם שישב אחרי במכונת ושניסה לחנוק אותי בחבל. העמדתי פנים כאילו איני מכיר, יצאתי לרגע ומסרתני על הזיהוי לבלשים. הוא דרש בתוקף לשוחח עימי בארבע עיניים. הסכמתי. אז הודה בפני כי הוא השתתף בחטיפה. הוא חזר על פרטי החטיפה, והתווכח איתי אם הצלחתי להדוף את החבל אחורה, או שהחבל נקרע ולכן ניצלתי. הוא אמר לי כי מסרת ה-חטיפה היתה לקבל כופר נפש בגובה של מיליון דולר. הוא הודה כי הנסיון נכשל, ולכן מוכנים חבריו להסתפק במח-צית הסכום. ראיתי כי האיש מוכן להתמקח עימי על המחיר. הוא אמר לי בגלוי: אני נמצא בידך, אתה יכול למסור אותי למשטרה. אבל אנשי נמצאים בחוץ, והם לא ישכחו אותך".

לדברי זיס סיפר לו אופנהיים על תוכנית החטיפה, והוסיף כי היתה אף תוכנית לחטוף מיליונרים אחרים, כמו מאיר. הוא סיפר לזיס על עיקוב ממושך שנערך אחריו, וציין בפניו את שמות המקומות בהם ביקר בימים האחרונים. כשסיים אופנהיים את שיחתו עם זיס, נעצר עליידי ה-בלשים הפרטיים, ואלה מסרו אותו למשטרה. שם התכונן החשוד להכחיש את כל פרטי השיחה, אך לא ידע כי כל מילה שאמר לזיס הוקלטה, וסרטי ההקלטה נמסרו לידי חוקרי המשטרה.

כדי להכריח את זיס להחזיר להם חלק מן ההפסדים. השלי-חים ניסו להפחידו, אך זיס הצליח להימלט מידיהם בצורה דראמטית ברחוב דובנוב.

● הגרסה השנייה מייחסת את אותם המניעים — הפעם לבעלי הון מישראל. הם עצמם, או שליחיהם, היו החוטפים, וזיס ידע היטב את מניע החטיפה.

חשדות דומים התעוררו אצל חוקרי המשטרה, וזו הסיבה שהם הציעו לזיס להיחקר במכונת אמת.

★ ★ ★

כופר — מיליון דולר

אך להשערות אלה לא היו חיים ארוכים. למחרת חטיפתו נעצר חשוד. היה זה המהנדס משה אופנהיים, קצין צה"ל לשעבר.

מאותו רגע נפתחה, בצילו של סיפור בלשי גדול ומרתק — דראמה קטנה, של אשה פשוטה בגיל העמידה, המת-גוררת יחד עם בעלה השני בסמיטת גור-אריה השקטה.

רחל אופנהיים, אמו של החשוד בחטיפה, התאלמנה לפני 34 שנים, כשכבנה הבכור, משה, היה בן שלוש. הבן השני, מרדכי, נולד חמישה חודשים אחרי פטירת האב, שהיה

לאחר דקות ספורות נעצרה לידם מכונת, והשניים נכנסו לתוכה. אהרון זיס ירד ליד רחוב אהרדיה, כדי לקחת את מכונתו הפרטית, ויהודה המשיך לנסוע עם הנהג, שהציג את עצמו כנהגו של המהנדס.

ליד היכל-התרבות נעצרה המכונת בשניה, ואדם נוסף, שהוצג כמהנדס עצמו, עלה ונכנס לתוכה. ליד רחוב דובנוב נכנס המהנדס לפעולה, זרק לפתע חבל פלאסטיק קשור כי פלצור על צווארו של זיס. אך זיס לא התבלבל. הוא הספיק עוד להכניס את שני אגרופים מתחת לחבל שהושלך על צווארו, השתחרר ממנו וזרקו אחורנית. שניה לאחר מכן פתח את דלת המכונת והשליך את עצמו אל הכביש. המכו-נית הגבירה את מהירותה והספיקה להעלם לפני שזיס הבחין במספרה.

איש העסקים, כשבגדיו קרועים, עצר מונית שחלפה בי-מקום, והורה לנהג להביאו לתחנת משטרה סמוכה. אך כשגילה הנהג סימני היסוס, שינה זיס את דעתו ואמר לו לנסוע לכיוון משרדו. שם שינה את דעתו שנית. "ראיתי שני אנשים חשודים ליד הכניסה", הסביר זיס, "לכן פחדתי להיכ-נס ועברתי לצד השני של השדרה. נכנסתי לבנק ארץ-ישראל ברייטנה, ומשם הועקתי את המשטרה".

זיס (משמאל) עם השר שפירא (ימין), עובד בן-עמי והרב מפוניבז' המיליונרים בטכנה